

Legepladsen i universelt perspektiv

Tårnlegepladsen i Fælledparken, København, er et eksempel på hvordan man med lidt omtanke i design- og planlægningsfasen kan skabe et mere inkluderende samfund for alle

Af Helle Nebelong, Katarina Forsberg og Camia Romby

Mange legepladser er lukket land for børn der har et handicap. Det er langt fra en selvfølge at de der planlægger, indretter og opfører legepladser - eller de der designer, producerer og forhandler legeredskaber - tænker universelt, det vil sige tænker i løsninger som alle børn kan få glæde af uanset fysiske og psykiske evner.

Oftest er årsagen helt enkelt manglende omtanke eller uvidenhed. Andre gange skyldes det fordomme om at hvis noget skal være handicapvenligt, så fordyrer det projektet eller skæmmer måske ligefrem arkitektens vision om sit værk. Det er kedelige misforståelser som vi gerne vil rydde af vejen. Udfordringen er at få arkitektur og funktion til at spille sammen inden for den økonomiske ramme. Derfor skal tilgængelighed for alle tænkes med i alle byrumsbeslutninger og fra dag ét i designprocessen.

Legepladser skal som alle andre offentlige rum indrettes ud fra principper om universel design og med løsninger der tilgodeser børn og voksne med forskellige funktionsnedsættelser. Det har vist sig at legepladser som er indrettet så de er velfungerende for handicappede børn, også er bedre for alle andre. Alene det at man kan komme ind og omkring på et område i kørestol betyder at det også er nemmere for folk med klap- og barnevogne at manøvrere omkring. Og dem er der mange af på legepladserne. Men også for den dårligt gående som måske har medbragt en rollator, bliver det hele lidt nemmere. Så hvorfor ikke gøre det bedst muligt for flest muligt?

Priser forpligter

Tårnlegepladsen i Fælledparken, København, er præmieret af byguiden AOK som 'Byens Bedste Børneoplevelse' 2012. Den er også kåret til vinder af

Danish Design Award 2012 i kategorien 'service- og oplevelsesdesign'. Juryen skriver: „Tårnlegepladsen i Fælledparken pirrer nysgerrigheden og fantasien og byder på en masse sjove og udfordrende oplevelser. Den viser en ny og spændende måde at lave en legeplads på hvor børnene via legen oplever og får et forhold til nogle af Københavns mest karakteristiske bygninger.“

Den oplevelse bør være alle børn til del, og vi mener generelt at universel design skal være implicit i alt der indstilles til og tildeles designpriser. For det forpligter at få en designpris. Værket får uvilkaarlig status af 'Best Practice' og bliver et forbillede for mange.

Inkluderende legeplads

Det har inspireret os til at kigge på om legepladsen også lever op til Best Practice hvad angår tilgængelighed, og om det er en inkluderende legeplads for alle børn. Tilsammen har vi mange års erfaring med at arbejde tæt sammen med børn og familier i forbindelse med rehabilitering og med design af udemiljøer for børn med mange forskellige behov. Vi har derfor besøgt legepladser og er kommet frem til at den med relativt få ændringer, kan blive et endnu bedre sted for mange flere børn.

Det er ikke kun et spørgsmål om at skabe bedre fysisk tilgængelighed. Det drejer sig også om at give alle børn muligheden for at kunne opleve sig selv som deltagere i samfundslivet, herunder at kunne lege med på legepladserne. Det er et spørgsmål om at føle sig ligeværdig med andre og velkommen i det offentlige byrum. Deltagelse er en rettinghed ifølge Børnekonventionen og handler om at kunne være med på sine egne vilkår f.eks. i legeaktiviteter på den offentlige legeplads. Jo mere jeg er med i leg og samvær med an-

UNIVERSELT DESIGN

Med universelt design menes udformning af de fysiske omgivelser, produkter, programmer og service på en måde så de kan bruges af alle mennesker i så stor en udstrækning som muligt uden behov for særlig tilpasning eller speciel udformning. I Danmark anvendes ofte udtrykket design for alle, og der findes et netværk af samme navn: www.design-for-alle.dk.

dre, desto større er min mulighed for at opbygge selvfølelse. Når man deltager og bliver bekræftet som den man er, styrkes følelsen af sammenhæng og medvirken.

Tænk sanserne med

En forudsætning for deltagelse er derfor ud over fysisk tilgængelighed at designet understøtter orienteringen og 'læsarheden' af stedet. Det er vigtigt for alle børn, men især for børn som f.eks. er diagnosticeret inden for autismespektret og neuropsykiatriske lidelser som bl.a. ADD og ADHD.

Vi læser dagligt i aviserne at flere og flere børn får diagnose. Det er yderligere et argument for at designe så man imødekommer og inkluderer børnene som kan have mange forskellige typer og grader af perceptionsvanskeligheder. Forenkling, overskuelighed, klar struktur og signalering er værktøjer som bør være en del af designprocessen, og som

der bør undervises i på design- og arkitekturuddannelserne. Det færdige designforslag må meget gerne kombineres med sansestimulerende beplantning og rustikke materialer som patinerer smukt.

Børn som befinder sig på lave udviklingstrin, og børn med perceptionsvanskeligheder kan bedre danne sig et helhedsbillede af et uderum hvis de kan gøre brug af alle sanserne. De forventninger som sansoplevelser kan vække, kan få effekt af et 'forberedende kick' hos børn som måske er lidt langsomme til at komme i gang med en ny leg. Dufte og berøring af blødt græs kan f.eks. signalere at vi nærmer os legehuset. Og en knasende lyd på stien betyder måske: nu skal der gynes!

Enkle, jordnære tiltag

Når det gælder Tårnlegepladsen i Fælledparken er vores forslag til forbedringer som kan styrke orienteringen på legepladsen f.eks. mere tydelige og indbydende indgange til legepladsen, tredimensionel indramning af de forskellige legerum, farvekontraster i overfladebelægningerne og en forstærkning af den ydre ramme på legepladsen.

Principperne i de forslag vi er kommet frem til kan overføres til andre legepladser, parker og byrum. Vi håber derfor at den følgende gennemgang kan inspirere alle der arbejder med udformning af byrum. Vi vil samtidig forsøge at hive det lidt svævende begreb 'universel design' ned på jorden, for det er faktisk helt enkle og jordnære tiltag som kan være med til at gøre forskellen og forme et mere rummeligt og bedre tilgængeligt samfund for alle.

SKRIBENTER

Helle Nebelong er landskabsarkitekt og indehaver af det rådgivende firma Sansehave.dk. Katarina Forsberg og Camia Romby er fysioterapeuter i den svenske virksomhed Hab-o-lek.

1. Mere tryk indramning. En stor del af hegnet omkring legepladsen er et transparent trådhegn mod den åbne fælled. Det får områderne til at flyde sammen og legepladsen til at virke grænseløs. Hvis hegnet suppleres med en tæt hæk i en meters højde, vil det virke skærmende og mere trygt på legepladsen. Med skærmende hække bliver der samtidig mere ro på legepladsen hvor lydniveauet af og til kan komme op i det røde felt.

2. Byportaler og infotavler. De tre indgangslåger kan tydeliggøres og bliver mere imødekomende hvis de udformes som velkomstportaler bygget af træ. Lågerne skal være tovejs og kunne åbnes både indad og udad, så f.eks. kørestolsbrugere ikke skal kæmpe med at åbne dem op mod sig selv. De nye portaler kan som en slags byporte have hver sin form og farve og signalere om det er Østerport, Vesterport eller Nørreport man går igennem på vej ind til 'byen' med tårnene. De nuværende informationsskilte bør placeres helt tæt ved indgangene og teksten suppleres med ikoner for hvad man må, også gerne med taktilt læsbare informationer for svagtsynede.

3. Tredimensionel læsbarhed. Det er svært at orientere sig inde på legepladsen som navnlig i den ene del opleves som ét stort diffust rum med en éndimensional indramning i form af ét stort sammenhængende gråt gulv. En tredimensionel indramning af de enkelte områder vil styrke læsbarheden af rummet. Det kan gøres ved at plante lave hække omkring de forskellige legeområder og fremhæve hovedstien som leder op til huset med adgang til vand, toiletter mv. Hække vil også skærme de enkelte aktiviteter og gøre det væsentligt nemmere at orientere sig for både børn og voksne med perceptuelle vanskeligheder og/eller synshandicap. Der bliver på samme tid mere hyggeligt, og det bliver mere spændende at gå på opdagelse og se hvad der gemmer sig af legemuligheder i de enkelte rum.

4. Rumopdeling med farver

Ved at indarbejde farveforskelle på den grå asfaltbelægning og på hovedstien som har en grå flisebelægning, vil det blive nemmere for alle at orientere sig og sjovere for børn at cykle og løbe omkring på et mere opdelt areal.

5. Boldspil for alle

Boldburet kan gøres tilgængeligt og anvendeligt for kørestolsbrugere ved at tilpasse indgangene og supplere de nuværende basketkurve med nye i lavere højde.

6. Farbar labyrint. Området med miniudgaven af Børstårnet er superflot og har labyrintisk karakter med tagfragmenter spredt ud over området. Ved at øge afstanden mellem de enkelte tagfragmenter en smule, vil også børn i kørestole kunne køre rundt mellem elementerne og få en sjov leg ud af det. Muligheden for at skjule sig i tårnet er et vigtigt aktiv for alle børn på legepladsen og giver f.eks. børn med autisme mulighed for at trække sig tilbage og holde en pause fra legen og for at kunne samle sig og genvinde sin koncentration. Børn i kørestole kan ikke køre gennem Børstårnet, men for andre børn er det sjovt at kunne kravle igennem det. Hvis tårnet en dag skal renoveres, kan man gøre åbningerne lidt højere og bredere så alle børn kan opleve at komme hele vejen igennem.

7. Niveaufri adgang til legehuse. Legepladsen har et græsområde med klatrestammer, bålplads og legehuse som kan gøres tilgængeligt for alle ved at lægge en sti af træplanker gennem området så kørestole kan komme omkring. Legehuse står på stolper og er derfor ikke anvendelige for børn i kørestol. Et nyt legehuse kan bygges med niveaufri adgang og et lidt større indvendigt gulvareal.

8. Gynger for alle. Udlægning af gummiplad under gyngerne i stedet for det nuværende løse grus, vil gøre dem tilgængelige for alle børn.

9. Adgang til vand og toiletter. Langs legepladsens bygning er etableret en metalrampe som gør det ene toilet tilgængeligt for alle. Udvendigt på bygningen er en tilgængelig vandpost med drikkevand som der også er adgang til når personalet ikke er til stede. Det er fint for alle, også for eventuelle hunde som med lidt hjælp kan få sig en lille tår vand på en hed sommerdag.

10. Se mig! Bygningens spejlgavl tilføjer stedet en ekstra, overraskende dimension. De er muligvis lidt af en udfordring for synshandicappede og mennesker med kognitive vanskeligheder, men må siges at matche tiden hvor individet konstant spejler og affotograferer sig selv og bl.a. uploader billederne på de sociale medier: her er jeg lige nu.

11. Siddepladser. Generelt er der mange gode siddemuligheder på legepladsen. Foran huset er der grillborde/bænke. De kan forbedres ved, at bordpladerne forlænges i begge ender så det bliver muligt for kørestolsbrugere at sidde med til bords.

12. Sikker sandområde. Legepladsen har et stort sandområde som er delvist indrammet af betonsten man kan sidde på. De fleste steder fremstår sandområdet dog åbent og forsænket i forhold til det omgivende terræn. Det gør det risikabelt for børn med perceptionsvanskeligheder og synshandicappede at færdes der da der ingen kontrastmarkering er, og da sand og asfalt kan opleves som én ensfarvet og sammenhængende flade. Man ser eller fornemmer ikke overgangen og kan nemt falde ud over kanten. Denne barriere kan løses ved at sandområdet indrammes hele vejen rundt med betonsten til at sidde på og med kontrastmarkering i form af en farvet termoplaststribe der markerer terrænspringet.

13. At være på toppen. Ude midt i sandområdet ligger en gummibelagt ø med rutsjebaner så brede at to personer kan rutsje ned samtidig. Øen kan gøres tilgængelig for alle børn hvis der bygges et trædæk eller en gummibelagt sti ud til den. Ved at etablere lave trappetrin og et rækværk vil flere handicappede børn og kravlebørn på egen hånd kunne komme op på bakken og opleve glæden ved at være 'på toppen' og skue ud over legepladsen. Bagefter kan de rutsje ned på egen hånd. Det vil være et rigtig godt tiltag som kan kompensere for de aktivitetsmuligheder i tårnene som nogle børn ikke kan udnytte på grund af deres handicap. Der kan ét sted i sandområdet indarbejdes et hævet sandbord som børn i kørestole kan sidde ved og opleve at de også leger med sand.

14. Udfordrende tårne. Området med Rundetårn, Rådhus-tårnet og Vor Frelser Kirkes tårn har et let kuperet terræn beklædt med gummi-asfalt og god adgang for alle. Og selv om alle børn ikke kan udnytte alle de mange lege- og klatremuligheder der er indbygget i tårnene, er der stadig masser af udfordringer og oplevelser for alle børn. Indvendig i Rundetårn kan et rækværk i den ene side hjælpe flere børn op til rutsjebanen.

15. Tunger på stål. Af en eller anden grund kan børn finde på at slikke på stål-rør. De mange stål-rør på legepladsen kan gives en overfladebehandling som forhindrer at tunger fryser fast på det iskolde stål-rør i frostvejr. □